Skriftlig eksamen i Global Økonomi

4 timers skriftlig prøve

Dette opgavesæt består af 2 delopgaver, der indgår i bedømmelsen af den samlede opgavebesvarelse med følgende omtrentlige vægte:

Opgave 1	***45%***
Opgave 2	***55%***
I alt	***100%***

Til prøven er alle hjælpemidler tilladte – også elektroniske.
Der må ikke foretages opkobling til eksterne kilder.

Opgavebesvarelsen skal afleveres i henhold til skolens eksamensreglement
jf. bekendtgørelse nr. 714 af 27. juni 2012

Onsdag den 11. december 2013
Kl. 9.00-13.00

Opgave 1

Denne opgave omhandler international handel og konsekvenserne heraf for forbrugerne og de brancher der bliver berørt af den internationale handel.

Spørgsmål 1.1
Giv med udgangspunkt i bilag 1 en vurdering af hvilke handelsteorier, der kan bringes i anvendelse ved forklaringen af effekterne af frihandelsaftalen mellem EU og Canada.

Spørgsmål 1.2
Redegør for forskellige typer af handelshindringer som lande kan tage i anvendelse for at beskytte deres konkurrenceudsatte erhverv.

Spørgsmål 1.3
Giv en analyse af, hvorledes afviklingen af told på importeret kød fra Canada vil påvirke velfærden i EU. Analysen skal indeholde en model der viser, hvorledes forbrugerne og de indenlandske producenter påvirkes af afviklingen af tolden.

Spørgsmål 1.4
Giv med udgangspunkt i artiklen en vurdering af, hvorledes de enkelte brancher inden for fødevareindustrien i EU og i Canada vil blive påvirket af frihandelsaftalen.

Bilag 1

Handelsaftale giver håb om milliarder

Politiken den 19. oktober 2013

Milliarder kan vælte ind med en ny aftale om frihandel mellem EU og Canada. Men dansk landbrug frygter for konkurrence på kødmarkedet.

Af Jakob Hvide Beim

Klapsalver er måske ikke det, formand for EU-kommissionen José Manuel Barroso har oplevet mest af i de seneste år, hvor han har stået i spidsen for en kriseramt union. Men i går var undtagelsen, da han sammen med premierminister Stephen Harper fra Canada kunne annoncere, at de to er nået til enighed om de overordnede linjer i en ny frihandelsaftale, der skal skabe vækst for milliarder og på sigt kan være med til at bane vejen for en endnu større aftale med USA.

Aftalen med canadierne vil blandt andet afskaffe 99 procent af alle toldsatser og være »katalysator for vækst og skabelse af arbejdspladser i Europa«, siger José Manuel Barroso, mens premierminister Stephen Harper kalder aftalen »historisk«. Endnu skal detaljerne forhandles på plads, ligesom aftalen skal godkendes af medlemsstaterne, der dog løbende er blevet konsolideret under forhandlingerne.

Når handelsaften er ført ud i livet, ventes den ifølge EU-kommissionen at øge samhandlen mellem EU og Canada med cirka 194 milliarder kroner årligt. Med udgangspunkt i de tal er det danske potentiale en ekstra eksport på over en milliard kroner årligt alene for vareeksporten og 1.000 nye arbejdspladser, vurderer Dansk Industri (DI).

»Den her frihandelsaftale er rigtig stor, og den kommer op på siden af den aftale, der blev indgået med Sydkorea, som hidtil har været den største bedrift«, siger afsætningspolitisk chef Peter Thagesen fra DI.

Ost til gengæld for kød

EU-kommissionen og den canadiske regering har siden 2009 forhandlet om at nedbryde toldmure, ensrette tekniske standarder og på andre måder åbne op for hinandens markeder for varer, tjenesteydelser, investeringer og offentlige indkøb. Nogle af de største knaster har drejet sig om landbrug, som José Manuel Barroso erkender, har været et »følsomt emne«. En del af kompromiset lyder, at canadierne accepterer en større kvote for import af ost fra EU, mens europæerne til gengæld må acceptere mere frisk kød fra Canada. Der kan altså blive tale om at vinde på karrusellerne, men tabe på gyngerne, medgiver brancheorganisationen Landbrug & Fødevarer.

»Der hvor vi måske ser nogle udfordringer, det bliver på kødsiden, hvor Canada har nogle store interesser og selvfølgelig har lagt stort pres på EU for at få nogle indrømmelser«, siger handelspolitisk direktør Jan Laustsen.

Det danske landbrug er generelt positivt stemt over for frihandel, men er mere interesseret i en aftale med f. eks. Japan end et stort landbrugseksporterende land som Canada. Hvilken indflydelse, den canadiske aftale ender med at få, afhænger dog af detaljerne i den endelige aftale og implementeringen, siger Jan Laustsen, der altså ikke er klar til at fælde en endelig dom.

Den samme besked lyder fra mejerigiganten Arla, der er til stede på begge sider af Atlanterhavet. »Vores forretning i Canada er hovedsagelig baseret på lokale oste, som vi fremstiller lokalt af canadisk mælk, og dertil supplerer vi med import af oste fra Europa. Om den indgåede aftale mellem Europa og Canada skaber nye muligheder for Arla, er endnu for tidligt at sige«, lyder det fra pressechef Theis Brøgger.

I øjeblikket forhandler EU også om en frihandelsaftale med USA, der har potentiale til at blive den største af sin art. EU-kommissionen anser aftalen med Canada som et bevis på, at det er muligt at nå til enighed, og forventningen er, at mange elementer i aftalen med canadierne kan gå igen i en aftale med regeringen i Washington.

Forbrugerorganisationer har i forbindelse med forhandlingerne med USA udtrykt stor bekymring for, at en aftale om fælles standarder vil udvande forbrugerbeskyttelsen, og den bekymring hersker også i forhold til den canadiske aftale, oplyser den europæiske forbrugerorganisation (BEUC). Men det afviser kommissionsformand Barroso af egen kraft.

»Det er slet ikke tilfældet med denne historiske præstation«, siger han. Oprindelig har det været en idé at fremme frihandel via Verdenshandelsorganisationen WTO, men siden 2007 har EU valgt at sætte fuld kraft på arbejdet med selv at indgå handelsaftaler. Især i kølvandet på krisen anses aftalerne for at være en vigtig vej til vækst for at rette op på den alvorlige afmatning og tårnhøje arbejdsløshed i en række medlemslande.

Opgave 2

Denne opgave omhandler fordele og ulemper ved den fælles valuta Euro med fælles pengepolitik og centralbank.

Dette forhindrer de respektive lande i at anvende devaluering/depreciering som redskab til at løse landets aktuelle problemer med svigtende konkurrenceevne, der medfører underskud på betalingsbalancens løbende poster og højere arbejdsløshed og forringelse af de offentlige budgetter.

Spørgsmål 2.1
Redegør udførligt for fordele og ulemper ved en fælles valuta. Herunder hvilke problemer manglede konvergens i Eurolandenes økonomier medfører.

Når den sædvanlige eksterne devaluering/depreciering ikke er mulig, står den **interne devaluering** tilbage som eneste mulighed. Det gælder f.eks. for de sydeuropæiske lande i forhold til Tyskland.

Spørgsmål 2.2
Med udgangspunkt i bilag 2 ønskes en diskussion af hvilke muligheder GIIPS – landene (Grækenland, Irland, Italien, Portugal og Spanien) har for at forbedre konkurrenceevnen i forhold til Tyskland.

Spørgsmål 2.3
Foretag med udgangspunkt i et SE/SU-diagram en analyse af virkningerne af den forbedrede konkurrenceevne på nationalindkomst, inflation, arbejdsløshed og de offentlige finanser.

Spørgsmål 2.4
Med udgangspunkt i bilag 3 ønskes diskuteret fordele og ulemper ved at anvende intern devaluering via lønreduktion til at forbedre landets konkurrenceevne.

Spørgsmål 2.5
Giv en vurdering af, om øget mobilitet på det europæiske arbejdsmarked kan udjævne forskelle i konkurrenceevnen.

Bilag 2

UNDERLIGGENDE TILPASNING I EUROOMRÅDET

Konjunkturrensningen af betalingsbalancen viser, at en del af de seneste års reduktion i GIIPS-landenes betalingsbalanceunderskud ikke kan tilskrives efterspørgslen i hverken ind- eller udland. En del af tilpasningen er derfor af strukturel karakter bl.a. som følge af en forbedret konkurrenceevne.

For landene i eurosamarbejdet sker det ved, at stigningstakten i et lands priser og lønninger er lavere end konkurrenternes, eller at landets produktivitet forbedres relativt til konkurrenternes. Udviklingen i de relative enhedslønomkostninger indikerer, at konkurrenceevnen er forbedret i GIIPS-landene siden 2008.

For Irland, Portugal og Spaniens vedkommende er det især en forbedring af timeproduktiviteten, der har medvirket til at forbedre konkurrenceevnen, mens den er blevet mærkbart forværret i Grækenland på trods af, at arbejdsløshedsraten er mere end tredoblet i landet siden 2008. En del af udviklingen i de relative enhedslønomkostninger kan dog være drevet af konjunkturforholdene.

Det skyldes, at timeproduktivitet kan forbedres ved at øge forholdet mellem kapital og arbejdskraft. Afskedigelser som følge af konjunkturen kan derfor midlertidigt forbedre forholdet mellem kapital og arbejdskraft. En mere permanent produktivitetsfremgang kræver til gengæld øget kapital eller fremgang i totalfaktorproduktiviteten. Sidstnævnte sker bl.a. via forskning og udvikling eller ved at investere i et mere produktivt kapitalapparat.

Timelønnen i den private sektor i Irland og Portugal er steget mindre end i Tyskland siden 2008. Det skal imidlertid ses i lyset af, at den i Irland steg 50 pct. fra 2000-08, mod en tysk fremgang på blot 19 pct. Den aftagende stigningstakt i timelønnen mangler dog stadig at slå igennem i eksportpriserne, der er steget relativt mere i GIIPS-landene i forhold til i Tyskland. På trods heraf er eksportformåen gået frem i Irland, Portugal og Spanien siden krisen.

Det afspejler, at virksomhederne har vundet markedsandele på deres eksportmarked. Den græske eksport er mærkbart svækket, selv om de relative enhedslønomkostninger er forbedret betydeligt i perioden. GIIPS-landenes nuværende tilpasning i konkurrenceevnen er i høj grad drevet af en tilbageholdt indenlandsk efterspørgsel, hvilket har medført øget ledig kapacitet i økonomien. Dette indebærer normalt en nedadrettet tilpasning i priser og lønninger, men træghed i løndannelsen og ufleksible arbejdsmarkeder kan betyde, at den naturlige tilpasning trækker ud.

Strukturelle reformer på bl.a. arbejdsmarkedet kan dog medvirke til en acceleration af tilpasningen. Ydermere kan reformer forbedre effektiviteten i økonomien og øge produktionspotentialet relativt til udlandet. I de låneaftaler, som Grækenland, Irland og Portugal har indgået med eurolandene og IMF, er der således fremsat krav om, at landene opnår strukturelle forbedringer på arbejds- og produktmarkederne for at sikre, at tilpasningen af økonomien forløber hurtigt og er holdbar.
Det kan imidlertid tage tid, før effekterne af sådanne reformer viser sig i de økonomiske nøgletal.

Kilde: Danmarks National Bank, kvartalsoversigt 2. kvartal Del1, 2013

Bilag 3

Den fejlkonstruerede euro

Eurosamarbejdet var dømt til at slå fejl. Det pegede et stort antal økonomer på, allerede inden krisen brød ud. Ikke bare venstreorienterede økonomer, men også markedsorienterede økonomer. Alan Greenspan, tidligere centralbankdirektør i USA, og to nobelprisvindere i økonomi, Christopher Sims og Joseph Stiglitz, har alle tre undsagt euroen. I 2002 skrev Sims en artikel, hvori han forklarede, hvorfor 'euroen var dømt til at slå fejl'. Greenspan sagde det samme lidt senere, mens Stiglitz for nylig ikke gav euroen særligt gode chancer for at overleve.

Kritikken af euroen går på tre forhold. Den første og mest afgørende kritik går på, at det er urealistisk at have en fælles valuta, når de kulturelle og økonomiske udgangspunkter medlemslandene imellem er så forskellige, som det er tilfældet i eurosamarbejdet. Splittelsen har især tegnet sig mellem de rigere lande i nord (kernelandene) og de fattigere lande i syd (udkantslandene). Udkantslandene - bl.a. Grækenland, Italien, Spanien og Portugal - har ikke en ærlig chance for at konkurrere med kernelandene - bl.a. Tyskland, Holland og Østrig - når de med euroen pludselig deler valutakurs. Konkurrencefordelen for udkantslande lå før eurosamarbejdet netop i, at deres penge var mindre værd, så de på trods af en lavere produktivitet alligevel kunne konkurrere med kernelandene. Med euroens indførsel forsvandt denne konkurrencefordel.

En anden kritik går ud på, at euroen i starten gav fattigere lande som Italien, Grækenland, Irland og Spanien muligheden for at låne penge til den samme lave rente i Den Europæiske Centralbank som valutasamarbejdets rigere lande, selvom udkantslandenes inflation var højere. Når inflationen (næsten) overstiger udlånsrenten, kan det i nogle henseender ligefrem svare sig at låne penge. Euroen gav altså udkantslandene et incitament til at låne penge og lagde endnu et fundament til gældskrisen.

En tredje del af kritikken handler om, at valutasamarbejdet mangler en regering, der kan gennemtvinge en fælles økonomisk politik i alle eurolande. Flere lande kan ikke have den samme valuta uden en koordineret finanspolitik. Man kan være for eller imod øget økonomisk integration, men opfattelsen deles efterhånden af de fleste - både af kritikere, i medlemslandene og i EU's egne institutioner. Som den egyptiske økonom Samir Amin siger det, kan en valuta ikke eksistere uden en stat. Af samme årsag har EU-kommissionen og EU's ledere - med den tyske forbundskansler, Angela Merkel, og den franske præsident, Nicolas Sarkozy, i spidsen - under hele krisen talt om nødvendigheden for mere økonomisk integration. Nogle af kritikerne vil mene, at EU-tilhængere udmærket var klar over denne konstruktionsfejl og blot ventede på, at krisen indtraf, så den finanspolitiske samordning kunne ske.

Intern devaluering

Det første redskab er muligheden for at devaluere internt. Det er i høj grad den strategi, EU har forsøgt at følge på udkantslandenes vegne. Med euroen har medlemmerne af samarbejdet ikke muligheden for at devaluere deres valuta. I stedet kan de gennemføre en intern devaluering, der betyder, at man sænker de interne produktionsomkostninger i et land for at øge produktiviteten. Ofte er den afgørende knap, man kan skrue på ved en intern devaluering, lønningerne. I eksempelvis Grækenlands tilfælde, ville en intern devaluering derfor betyde, at arbejdernes lønninger blev sænket markant, så landet igen kunne

konkurrere med Eurozonens kernelande. Og det er netop det, vi er vidner til i øjeblikket. EU forsøger at presse Grækenland til at gennemføre en intern devaluering, hvor store nedjusteringer af lønningerne i den offentlige sektor blandet med privatiseringer er hovedingredienserne. Men der er tre problemer med den interne devaluering. For det første lader selv de meget omfattende nedskæringer i Grækenland til ikke at være tilstrækkelige. For det andet fører en intern devaluering til omfattende fald i levestandarden og øget ulighed - også på lang sigt. For det tredje løser en intern devaluering ikke for alvor problemet med euroens konstruktionsfejl. For der vil fortsat være konkurrence mellem landene, og der vil derfor altid være tabere og vindere. En sådan konkurrence fører til en evig spiral af løntilbagegang. Intern devaluering er derfor - ud fra klassemæssig betragtning - ikke et ønskeligt redskab.

Kilde: Artikel i Kritisk Debat: ”Eurokrisen – et bidrag til diskussionen om årsager, virkninger og løsninger, 16. december 2011.